

Οι οικονομικές σχέσεις Ε.Ε. και Η.Π.Α.

Επιστήμες / Γεωπολιτική - Διεθνείς Σχέσεις - Διπλωματία

Εμμανουέλα Πετράκη, ΜΑ Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Οι οικονομικές σχέσεις ΕΕ και ΗΠΑ

2.1 Η φύση της διατλαντικής οικονομικής σχέσης

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η ΕΕ και οι ΗΠΑ αποτελούν το μεγαλύτερο εμπορικό και επενδυτικό εταίρο για όλες σχεδόν τις άλλες χώρες του κόσμου. Παρά τις αναταραχές που προκάλεσε η χρηματοπιστωτική κρίση ΕΕ και ΗΠΑ εξακολουθούν να συνδέονται με στενούς δεσμούς αποτελώντας ίσως το σημαντικότερο εμπορικό εταίρο ο ένας για τον άλλο. Η δυναμική της σχέσης αυτής είναι μοναδική, γεγονός που διαπιστώνουν πλήθος επιστημόνων και επιβεβαιώνουν σειρά ερευνών και οικονομικών στοιχείων. Ο ρόλος της ευρωατλαντικής σχέσης ΕΕ-ΗΠΑ στη διαμόρφωση της περιφερειακής και παγκόσμιας οικονομικής διακυβέρνησης γίνεται καλύτερα αντιληπτός υπό τον όρο «ανταγωνιστική αλληλεξάρτηση». Σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, ΕΕ και ΗΠΑ είναι ταυτόχρονα ανταγωνιστές και αλληλοεξαρτώμενοι δρώντες, έτσι παρά τις σπάνιες αλλά υψηλού προφίλ

διαφωνίες τους, έχουν βαθιά αλληλοεξαρτώμενες και άκρως θεσμοθετημένες διμερείς σχέσεις.

Αφενός, η αλληλεξάρτηση των δυο πλευρών αποδεικνύεται από το γεγονός ότι, οι συμφωνίες ΕΕ-ΗΠΑ αποτέλεσαν το εναρκτήριο βήμα των διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο του ΠΟΕ, σε μια προσπάθεια προώθησης της εμπορικής συνεργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Μετέπειτα το κέντρο βάρους μετατοπίστηκε σε διμερές επίπεδο, όπου οι δυο πλευρές έχουν υιοθετήσει πλήθος συμφωνιών, με σκοπό την επίλυση διαφορών αλλά και την επέκταση του διαλόγου σε νέα εμπορικά ζητήματα. Μέσα από τις συμφωνίες αυτές έχει θεσμοθετηθεί μια σειρά επίσημων οργάνων και μηχανισμών όπως παρουσιάστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο (TABC, TEC κτλ), προκειμένου να επιτευχθεί σύγκλιση και αμοιβαία αναγνώριση κανονισμών και προτύπων.

Αφετέρου, είναι φανερό ότι ΕΕ και ΗΠΑ είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν το εμπόριο ως δύναμη για να ωθήσουν τα οικονομικά τους συμφέροντα σε παγκόσμιο, περιφερειακό και διμερές επίπεδο. Το αδιέξοδο του Γύρου της Ντόχα οδήγησε σε μια στροφή, προς διμερείς και περιφερειακές προτιμησιακές εμπορικές συμφωνίες (Preferential Trade Agreement PTA). Πράγματι, ΕΕ και ΗΠΑ με την υπογραφή PTAs ανταγωνίζονται για μεγαλύτερη πρόσβαση στις αγορές τρίτων χωρών. Ενώ το λεπτομερές περιεχόμενο των συμφωνιών αυτών έχει σημαντικές διαφορές και για το λόγο αυτό καθίσταται αρκετά ενδιαφέρον, είναι σαφές ότι οι δυο δυνάμεις έχουν τώρα ως προτεραιότητα την προώθηση των εν λόγω συμφωνιών με τρίτους.

Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ως δείγμα της ανταγωνιστικής φύσης αυτών των εξελίξεων, ότι όλα τα τρίτα μέρη με τα οποία οι ΗΠΑ έχουν διαπραγματευθεί ΡΤΑ, εξαιρουμένης της Αυστραλίας, διαπραγματεύονται επί του παρόντος ή έχουν ήδη διαπραγματευθεί ΡΤΑ με την ΕΕ (Damro, 2014).

2.2 Το διατλαντικό εμπόριο αγαθών

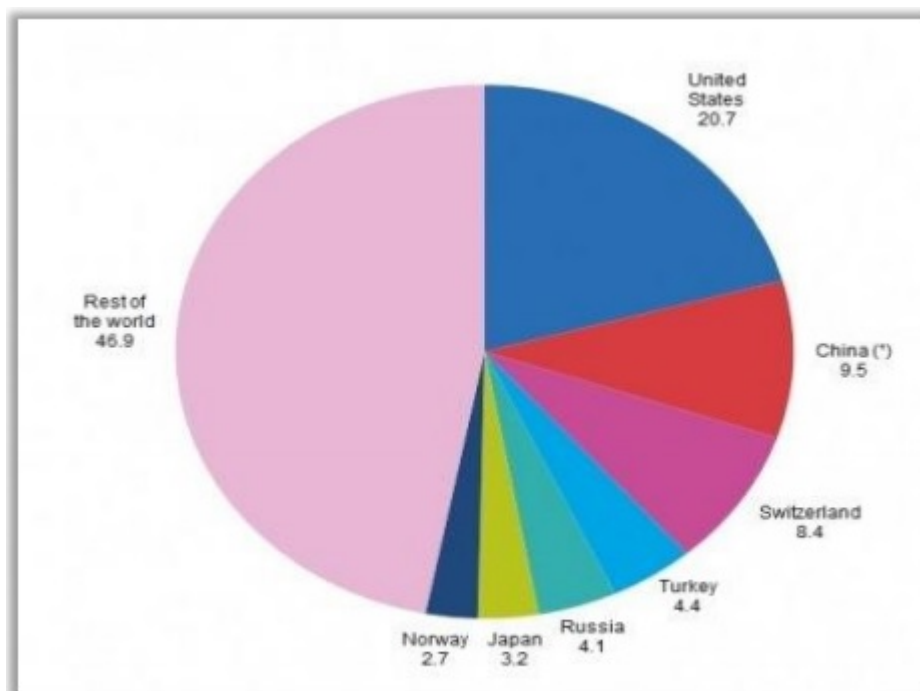
Το διατλαντικό εμπόριο αγαθών υπήρξε ίσως ο πρώτος συνδετικός κρίκος ΕΕ και ΗΠΑ που παραμένουν μέχρι και σήμερα στενοί εμπορικοί εταίροι. Με απλά λόγια, καμία άλλη εμπορική αρτηρία του κόσμου δεν είναι τόσο ολοκληρωμένη όσο η διατλαντική οικονομία. Οι μεταξύ τους δεσμοί είναι ιδιαίτερα στενοί στο εμπόριο αγαθών και έχουν κρίσιμη σημασία για την ευημερία στις δύο πλευρές του Ατλαντικού, αλλά όσο οι δυο εταίροι αγωνίζονται να ανακάμψουν από την κρίση ενδέχεται αυτοί οι δεσμοί να ενισχύσουν τις προκλήσεις της ανάπτυξης.

Το 2010 οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ευρώπη βγήκαν προσεκτικά από την ύφεση των ετών 2008-09. Παρά τους φόβους για διπλή ύφεση στις ΗΠΑ, η οικονομία παρουσίασε αύξηση περίπου 3% το 2010, ποσοστό αρκετά καλό δεδομένων των συνθηκών. Η ευρωπαϊκή οικονομία επεκτάθηκε περίπου 1,8% το 2010, αλλά η ανάπτυξη ήταν αρκετά ανομοιογενής, με 3,6% πραγματική αύξηση στη Γερμανία, σε αντίθεση με την μείωση της παραγωγής στην Ελλάδα και την Ιρλανδία. Η ανάκαμψη ήταν αποτέλεσμα της επιθετικής νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Τα χαμηλά επιτόκια βοήθησαν στην ανακεφαλαιοποίηση του διατλαντικού τραπεζικού τομέα δημιουργώντας μεγαλύτερη σταθερότητα και εμπιστοσύνη στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου. Έτσι η καταναλωτική και επιχειρηματική εμπιστοσύνη βελτιώθηκε σταδιακά και ο παγκόσμιος όγκος συναλλαγών σημείωσε αύξηση.

Αν και οι ΗΠΑ ήταν ανέκαθεν σημαντικός εμπορικός εταίρος της ΕΕ, η σημασία τους έχει μειωθεί τα τελευταία χρόνια, ιδίως στις εξαγωγές, οι οποίες ενώ αρχικά είχαν αυξητική τάση, τα τελευταία έτη μειώνονται σταθερά. Αυτό οφείλεται κυρίως στο ότι το διμερές εμπόριο μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ είναι ιδιαίτερα ευάλωτο στις διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Πιο συγκεκριμένα, το μερίδιο των εξαγωγών της ΕΕ με προορισμό τις ΗΠΑ μειώθηκε από 28 % του συνόλου το 2002 σε 16,7 % το 2013, για να ανακάμψει κατόπιν στο 20,7 % έως το 2015. Αλλά και οι εισαγωγές της ΕΕ από την άλλη πλευρά του Ατλαντικού παρουσιάζουν επίσης πτωτική τάση τα τελευταία χρόνια, ενδεικτικό είναι άλλωστε ότι, το 2015 το μερίδιο των Ηνωμένων Πολιτειών στις εμπορευματικές εισαγωγές της ΕΕ (14,4 %) ήταν περίπου 6 εκατοστιαίες μονάδες πιο κάτω από εκείνο της Κίνας (Eurostat 2016).

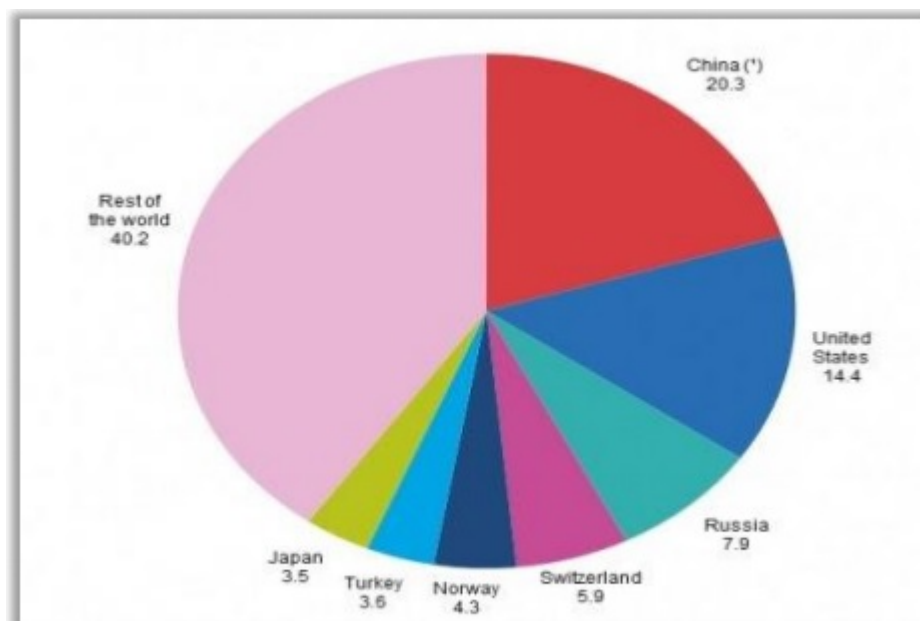
Από το 1990, πολλές χώρες της Ασίας και πρώην κράτη του Ανατολικού μπλοκ έχουν εισέλθει στο παγκόσμιο εμπόριο. Συνολικά, οι ασιατικές χώρες γίνονται όλο και πιο σημαντικοί εμπορικοί εταίροι της ΕΕ, και παραδοσιακοί συνεργάτες, όπως οι ΗΠΑ, έχουν γίνει λιγότερο σημαντικοί. Συνεπώς, οι συναλλαγές της ΕΕ με την Κίνα έχουν περισσότερο από τετραπλασιαστεί από το 1999. Η Κίνα κατέχει σήμερα την πρώτη θέση μεταξύ των προμηθευτών της ΕΕ, αφού υποσκέλισε τις ΗΠΑ το 2006, και είναι ο τρίτος προορισμός για τις εξαγωγές της ΕΕ, ακριβώς μετά από την Ελβετία. Μεταξύ του 2000 και του 2009, το μερίδιο της Κίνας στις εισαγωγές της ΕΕ αγαθών αυξήθηκε σε 18,2% από 7,7%, ενώ το μερίδιο της Βόρειας Αμερικής μειώθηκε σε 15,9% από 23,9%.

Παρά τη μείωση κατά 18% σε σύγκριση με το 2008, οι ΗΠΑ παρέμειναν ο κύριος προορισμός των ευρωπαϊκών εμπορευμάτων το 2009, με την ίδια εικόνα να ισχύει και το 2010. Από την άλλη, η Κίνα παρέμενε ο σημαντικότερος προμηθευτής εισαγόμενων αγαθών για την αγορά της ΕΕ και το 2010, με τις εισαγωγές από τη Ρωσία να αυξάνονται με παρόμοιο ρυθμό ιδίως στον ενεργειακό τομέα. Η εικόνα που διαμορφώθηκε το 2015 ανέδειξε τις ΗΠΑ για μια ακόμη φορά ως τον σημαντικότερο εξαγωγικό προορισμό των ευρωπαϊκών αγαθών, με την Κίνα, την Ελβετία, την Τουρκία και τη Ρωσία να ακολουθούν κατά σειρά. Όσο αφορά τις εισαγωγές αγαθών στην ευρωπαϊκή αγορά, κυριότερος προμηθευτής για το 2015 ήταν και πάλι η Κίνα, ενώ στη δεύτερη θέση κατατάσσονται οι ΗΠΑ και στην τρίτη η Ρωσία. (Eurostat, 2013-6).

*Πηγή Eurostat 2016

Διάγραμμα 2.1: Κύριοι εμπορικοί εταίροι της Ε.Ε. ως προς τις εξαγωγές, 2015

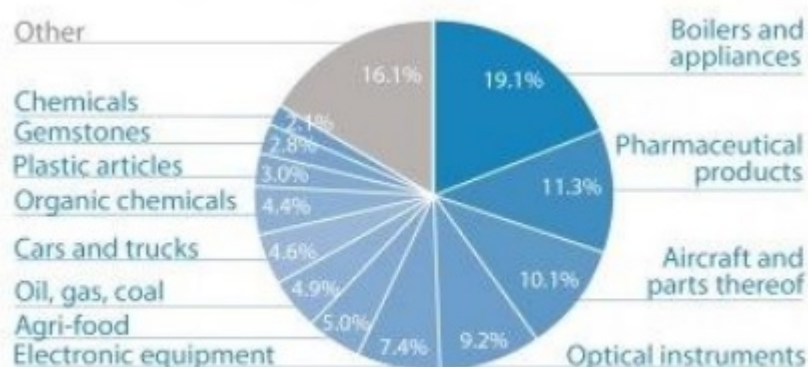

*Πηγή Eurostat 2016

Διάγραμμα 2.2: Κύριοι εμπορικοί εταίροι της Ε.Ε. ως προς τις εισαγωγές, 2015

Όσον αφορά τη δομή των διμερών εμπορικών συναλλαγών μεταξύ της ΕΕ και των ΗΠΑ την περίοδο 1999-2015, συνοπτικά παρατηρούνται τα ακόλουθα. Το 1999, σχεδόν το 60% των συνολικών εισαγωγών της ΕΕ από τις ΗΠΑ ήταν οπτικά είδη και ηλεκτρονικοί υπολογιστές (29,7%), μηχανήματα (17%), χημικά και

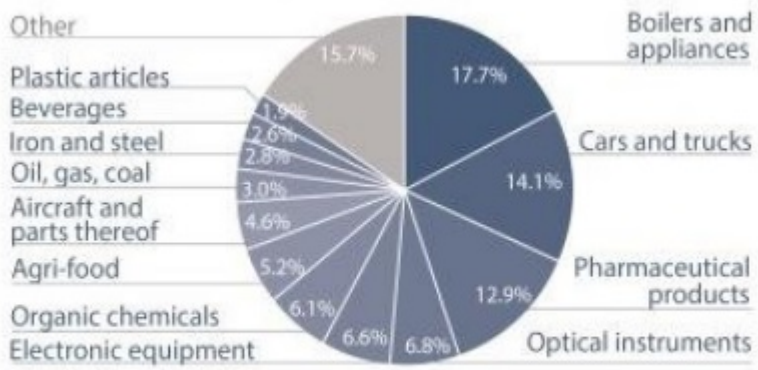
φαρμακευτικά προϊόντα (12,7%). Τα ίδια προϊόντα αποτελούν επίσης σημαντικές ομάδες των εισαγωγών το 2015, αλλά έχουν υποχωρήσει σημαντικά. Αναλυτικότερα, η μεγαλύτερη πτώση παρατηρείται στις εισαγωγές ηλεκτρονικών υπολογιστών (7,4%), γεγονός που οφείλεται στην άνοδο του ανταγωνισμού από την ασιατική αγορά, αντιθέτως, σημαντική άνοδος σημειώνεται στο εμπόριο αεροσκαφών (10,1%).

*Πηγή European Parliamentary Research Service

Διάγραμμα 2.3: Εισαγωγές αγαθών στην Ε.Ε. από τις Η.Π.Α., 2015

Το 1999, το 62% των συνολικών εξαγωγών της ΕΕ προς τις ΗΠΑ αποτελείται από ηλεκτρικά είδη και ηλεκτρονικούς υπολογιστές (16,5%), μηχανήματα (18,7%), χημικά και φαρμακευτικά προϊόντα (14,7%), αυτοκίνητα και εξαρτήματα αυτοκινήτων (11,9%). Το 2015, αυτές οι ομάδες εξακολουθούν να αποτελούν βασικά προϊόντα εξαγωγής, ωστόσο, η εικόνα ποικίλλει καθώς οι εξαγωγές ηλεκτρικών συσκευών και υπολογιστών αντιπροσωπεύουν μόλις το 6,6% των εξαγωγών, πιθανόν επειδή οι Ευρωπαίοι κατασκευαστές έχασαν μερίδιο αγοράς από τους Ασιάτες ανταγωνιστές τους. Παράλληλα, οι εξαγωγές μηχανημάτων (17,7%) παρέμειναν σε μεγάλο βαθμό αμετάβλητες και σημαντική άνοδο παρουσίασε το εμπόριο μηχανοκίνητων οχημάτων (14,1%) (Stephan and Löbbing, 2013).

*Πηγή European Parliamentary Research Service

Διάγραμμα 2.4: Εξαγωγές αγαθών της Ε.Ε. προς τις Η.Π.Α., 2015

(συνεχίζεται)

<http://bit.ly/2r7Pn4k>